

*Інна Ніколаєску, аспірантка кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНІНГІВ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Однією з умов успішного здійснення освітньої реформи в галузі соціальної педагогіки є підвищення престижу професій, які пов'язані із соціальною сферою, формування та вдосконалення нового образу соціального педагога. Гармонійний розвиток особистості соціально-педагога значною мірою пов'язаний з розвитком його професійно-особистісного іміджу. Використання методично-теоретичного матеріалу у формі інтерактивних методів навчання сприяє позитивному опануванню соціальними педагогами основ створення та проектування власного професійного іміджу.

Постановка проблеми. Сучасний стан післядипломної освіти містить величезний потенціал можливостей для досягнення особистого успіху та професійної компетентності кожною особистістю, яка має вже певний професійний досвід, філософську, ціннісно-психологічну позицію щодо сприйняття світу та навколишніх у ньому, власні шляхи розв'язання професійно-особистісних проблем. Ця тенденція активізує науковий інтерес до застосування інноваційних технологій у системі післядипломної освіти, що сприяють розвитку позитивного професійного іміджу спеціаліста педагогічної сфери, зокрема, соціального педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема створення та подальшого розвитку іміджу є однією з актуальних у сучасній психолого-педагогічній науці (О. Панасюк, Г. Поцепцов, В. Шепель та ін.). Як засвідчують наукові розвідки цих та інших учених, в останні роки означене питання досить активно розробляється та впроваджується в різні види людської діяльності.

У контексті проблеми дослідження науковий інтерес викликають студії, присвячені питанням формування та розвитку професійного іміджу фахівців освіти (О. Володарська, А. Калюжний, О. Кононенко, О. Перелигіна, О. Петрова тощо). Утім, у проаналізованій літературі виявлено досить фрагментарні та опосередковані дані щодо психолого-педагогічних характеристик професійного іміджу фахівця освіти, умов та шляхів його створення. Невирішеними частинами загальної проблеми залишаються методико-теоретичні заходи розвитку професійного іміджу педагога шляхом застосування педагогічних інновацій, зокрема, соціально-психологічного тренінгу.

Метою нашого дослідження є виявлення значущості застосування тренінгу під час проходження курсів підвищення кваліфікації щодо розвитку професійного іміджу соціального педагога.

Виклад основного матеріалу. У сучасній літературі з іміджології [5; 7; 8] знаходимо термін “іміджування”, тобто процес створення іміджу (людини, організації чи товару). Його синонімом є поняття “іміджмейкінг” (image making) – напрямок PR, завданням якого є створення позитивного, сприятливого образу (іміджу) особистості чи організації [8].

З точки зору філософсько-педагогічного підходу можна визначити імідж як феномен символічної реальності, мету чи результат дій, які спрямовані на вияв і презентацію в певній аудиторії певних якостей, що відображають якість суб'єкта або об'єкта різного масштабу в умовах ділової чи масової комунікації [4, 3].

Таким чином, у педагогіці термінолексема “іміджування” розуміється як діяльність спеціаліста, спрямована на ствердження власного іміджу в певній професійній галузі та відповідному соціумі. З поняттям іміджування співвідносяться такі дефініції, як: самомаркетинг та самопрезентація. Самомаркетинг – це імідж, який рекламує людину в найбільш сприятливому світі [3]. Потреба в самопрезентації виникає в людини під час професійно особистісних змін, коли бажання наблизити Я-концепцію до ідеального Я слугує універсальним мотивом до створення іміджей [5]. Самореалізація в професії спонукає до постійного пошуку засобів, які адекватні знанням, досвіду, вмінням і навичкам, що надбані протягом життя, тобто всьому, що складає професійно особистісний портрет фахівця.

ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНІНГІВ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Особистий імідж безпосередньо пов'язаний з професійним: людина сприймається, передовсім, як представник професійного суспільства, носій професійної якості. Тому робота щодо створення та подальшого розвитку професійного іміджу соціального педагога є освітньою діяльністю, яка виконує як навчальну, так і виховну функції.

В основу іміджової підготовки соціальних педагогів покладено концепцію про те, що імідж соціального педагога – індивідуальний образ, в свідомості якого відбувається вибір певної манери поведінки через індивідуальний стиль діяльності, який знаходить конкретний зовнішній прояв через фізичний стан особистості, мову, виразність рухів, міміки, а також через предметно-просторове середовище, у якому здійснюється професійна діяльність соціального педагога. Для соціального педагога досить важливим є ефективний контакт з навколишнім світом, тому визначальною частиною його особистісно професійного іміджу є:

- висока самооцінка, впевненість у собі як професійно компетентному спеціалісту;
- підтримка відчуття власної унікальності та неповторності;
- соціальна та особистісна відповідальність ("я – причина всього позитивного та негативного у власному житті");
- доброчесність та добропорядність;
- бажання змінюватися та постійно самовдосконалюватися, самонавчатися, самореалізовуватися.

Тому оволодіння знаннями основ іміджології повинно здійснюватися у діяльнісному режимі, у системі активних форм і методів, що є особливо цінним, оскільки сучасні підходи до організації освітньої діяльності вимагають, щоб навчання відбувалось як активний особистісний процес. Застосування педагогічних технологій (діалогові, інтеграційні, системно-моделювальні, управлінські, ігрові, тренінгові) під час вивчення основ іміджування сприяють не лише усвідомленню соціальними педагогами важливості знань з іміджології, а й здатності створення позитивного чи негативного власного іміджу залежно від тих прийомів, які є в арсеналі соціального педагога. Використання різноманітних активних методів і форм навчання (наведення історичних даних про розвиток іміджу, цікавих фактів, створення проблемних та ігрових ситуацій, театралізація, імпровізація, публічне демонстрування розумових здібностей, знань і вмінь з питань професійної поведінки тощо) сприяє підвищенню пізнавальної активності соціальних педагогів, інтересу до проблем нормативної професійної поведінки; розвит-

ку творчого потенціалу особистості; формуванню та розвитку позитивно гармонійного особистісно-професійного іміджу, професійно значущих якостей, необхідних для здійснення професійної поведінки соціального педагога у взаємовідносинах з іншими учасниками спілкування. Такий характер навчання в одному випадку ставить соціального педагога в позицію режисера, в іншому – у позицію спеціаліста з фаху, у третьому – у позицію консультанта чи посередника, у четвертому – організатора діяльності клієнтів і т.ін. І що різноманітнішими будуть виконувані соціальним педагогом ролі і займана ним у діяльності позиція, то різнобічніше розвиватиметься особистість, її професійний імідж та важливі для професійної діяльності якості, вироблятиметься гнучкість мислення і дій, формуватиметься рефлексивний компонент професійної компетентності.

Сучасна педагогічна практика у системі післядипломної освіти поряд з традиційними формами занять усе частіше використовує інтерактивні технології, які дають змогу активізувати пізнавальну діяльність учасників навчального процесу. Саме застосування таких технологій передбачає індивідуальний підхід до учасників суб'єкт-суб'єктної взаємодії, їх особистому самовираженню. Індивідуалізація як система професійного розвитку – це комплекс педагогічних умов, у рамках якого цілеспрямовано формується стиль педагогічної діяльності педагога [2, 108], а максимальний індивідуальний розвиток досягається шляхом включення педагога в різні види діяльності.

Пріоритетними завданнями післядипломної освіти залишаються надання фахівцям певної суми знань та формування вмінь і навичок у межах кваліфікаційних характеристик, вимог до фаху, різних професійних стандартів тощо. Навчальні плани та програми складаються на основі узагальнених суспільних вимог, а розвиток загальної культури фахівця, його суб'єктивної сфери та стимулювання притаманних людині прагнень до самоактуалізації та самореалізації відсуваються на другий або й третій план. На курсах підвищення кваліфікації в інститутах післядипломної освіти важливо забезпечити створення інноваційно-творчого середовища, стимулювати розвиток інноваційної професійної діяльності через осмислення і перебудову професійно особистісного досвіду на основі рефлексивно-творчої діяльності та забезпечити її підтримку через навчання інноваційного типу, безперервну освітню діяльність на основі цілісного особистісного досвіду [9].

Тому навчання у системі підвищення кваліфікації є динамічним, мобільним процесом, який вимагає пошуку й застосування ефективних ме-

ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНІНГІВ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

тодів для забезпечення високої якості навчання соціальних педагогів, тому що слухачі мають за досить короткий термін засвоїти певний обсяг інформації, виробити нові вміння і навички професійної діяльності. Метою занять під час проходження курсів підвищення кваліфікації є не лише нормативне і правове забезпечення професійної діяльності соціального педагога, підвищення рівня його професійної компетентності, ініціювання участі соціальних педагогів у реалізації цільових проєктів і програм соціально-педагогічного спрямування, рефлексивний аналіз кращого досвіду роботи в соціально-педагогічній сфері [1, 5], а й розвиток професійних якостей та здібностей, які складають цілісний професійний портрет фахівця соціальної сфери, його позитивний професійний імідж. Застосування майстер-класів, дискусійних клубів, презентацій проєктів, соціально-психологічних тренінгів щодо розвитку професійного іміджу забезпечує інноваційне та ініціативне професійне середовище, яке сприяє поступовому розвитку особистості соціального педагога як професіонала та непересічної особистості.

Оскільки тренінг є активним засобом навчання, то нам імпонує орієнтація Л. Петровської на тренінг як засіб психологічного впливу, який спрямований на розвиток знань, соціальних установок, умінь і досвіду в галузі міжособистісного спілкування [6, 208]. Тому вибір форм проведення занять щодо побудови професійного іміджу обумовлений необхідністю не лише повідомити інформацію, а й організувати процес присвоєння знань, осмислення набутого досвіду у вправах та використання цих вправ у подальшій практичній діяльності. Серія тренінгових занять як форм навчання вибудовується в систему, яка дозволяє, з одного боку, реалізовувати творчу активність учасників процесу, а з іншого – організовувати умови для подальшої самоосвіти та самовдосконалення щодо побудови професійного іміджу. Таким чином, тренінг щодо розвитку професійного іміджу соціального педагога ґрунтується на поєднанні теоретичного (інтенсивне засвоєння, уточнення знань) та технологічного блоку (научіння сучасним педагогічним та інформаційно-комунікаційним технологіям), які виконують функцію не лише впливу, а й взаємопливу. Тренінгові заняття з питань розвитку професійного іміджу соціального педагога – це процес спільної творчості, результатом якого є поступовий розвиток учасників суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Оскільки імідж – явище соціальне, то робота над його створенням, проектуванням та подальшим розвитком неможлива без групових форм навчання. Отримання зворотного зв'язку забез-

печують різноманітні форми рефлексії, під час якої розвивається самопізнання суб'єкта, відбувається відбір найбільш вдалих моделей поведінки в різних професійно-життєвих ситуаціях, підвищується самооцінка та впевненість особистості [4].

Як відомо, групові форми роботи сприяють зниженню психологічної напруги, які перешкоджають розвивальному навчанню дорослих: виявлення дефіциту тих чи інших умінь не лише в себе, а й в інших формує позитивне налаштування на власне сам процес імідж-навчання. Окрім того, інтерактивні технології сприяють формуванню відповідальності особистості за результати навчання, розумінню партнерської позиції у навчанні та прийняття або неприйняття її.

Під час проведення тренінгових вправ соціальні педагоги вчаться: презентувати себе як особистість, розробляти “систему координат” особистісного іміджу, рекламувати себе як професіонала соціально-педагогічної сфери, прогнозувати розвиток міжособистісних відносин, розуміти ситуацію та партнерів, співвідносити предмет розмови, стиль мовлення, засоби спілкування з ситуацією і тощо. Такі види вправ спонукають соціального педагога відшукувати шляхи щодо підвищення свого професійного вдосконалення. Якщо соціальний педагог – людина творча, то він прагне досягти професійного самовдосконалення та самореалізації, тобто досягти акме в своїй діяльності [2, 328].

Висновки. Отже, підсумовуючи вищесказане, можна зазначити, що професійний імідж соціального педагога має значний вплив на подальшу діяльність спеціаліста, а його реалізація та проєктування здійснює бажане уявлення на навколишніх про професійні якості та компетентність фахівця соціальної сфери. Найбільш ефективним та доцільним шляхом презентації власного професійного іміджу соціального педагога є впровадження в навчальний процес соціально-психологічних тренінгів, які мають певну структуру, базуються на відповідних принципах та ідеях впровадження. Теоретико-практичний матеріал з різноманітними завданнями дозволить не лише доповнити власний багаж знань, а й підвищити показники емпатії, особистої привабливості, комунікативної компетентності, творчої реалізації та активності, які так необхідні у професійній діяльності соціального педагога.

Проведене дослідження не претендує на всебічне розв'язання даної проблеми й відбиває лише основні аспекти, пов'язані з розвитком професійного іміджу соціальних педагогів у системі підвищення кваліфікації. Перспективами подальших

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ

розвідок у даному напрямі є розробка тренінгових “майстерень” для запровадження їх у навчальний процес на курсах підвищення кваліфікації соціальних педагогів.

1. Алексєєва В.І. Підвищення професійної компетентності соціального педагога в системі післядипломної освіти //Вісник Черкаського університету. Серія “Педагогічні науки”. – Вип. 121. – Черкаси, 2008. – С. 3 – 7.

2. Венгловська О.А., Пазюк С.А. Акмеологічні аспекти розвитку творчого потенціалу педагога як чинник майстерності //Акмеологія – наука ХХІ століття: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції /Ред.-колегія: З.Ф. Сіверс, Е.В. Белкіна, Г.С. Данилова та ін. – К.: КМПУ імені Б.Д.Грінченка, 2005. – С. 325 – 329.

3. Джеймс Дж. Эффективный самомарке-

тинг. Искусство создания положительного образа. – М., 1998. – 245 с.

4. Орешкин В.Г. Тренинг формирования имиджа. 13 мастерских имидж-класса. Методическое пособие. – СПб.: Речь. – 176 с.

5. Панасюк А.Ю. Формирование имиджа: Стратегия, психотехники, психотехнологии. – М.: Омега – Л, 2007. – 2006 с.

6. Петровская Л.А. Теоретические и методические вопросы социально-психологического тренинга. – М.: МГУ, 1982.

7. Почепцов Г.Г. Имиджелогия: теория и практика. – К.: Адеф-Украина, 1998. – 393 с.

8. Почепцов Г.Г. Профессия: имиджмейкер. – 2-е изд., испр. и доп. – К.: ИМСО МО Украины, НФВ “Студцентр”, 1999. – 256 с.

9. Протасова Н.Г. Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку: Монографія. – К.: ДАККО, 1998. – 171 с.

Оксана Пискун, аспірантка кафедри педагогіки, психології та методики трудового і професійного навчання
Чернігівського державного педагогічного університету
імені Т.Г.Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ

У статті висвітлені результати теоретичних пошуків та практичного досвіду автора у навчанні майбутніх учителів трудового навчання художнього конструювання. Визначено особливості художнього конструювання як навчально-творчої діяльності, які стали підґрунтям для розробки методики навчання. Розкриваються основні проблеми і труднощі у навчанні студентів художнього конструювання. Описуються можливі способи їх розв'язання.

Постановка проблеми. Навчити учнів створювати функціонально й естетично довершені об'єкти праці – одне з головних професійно-педагогічних завдань вчителя праці. При цьому важливим є етап художнього конструювання, який наповнює процес виготовлення виробу естетичним і творчим змістом, створює умови для реалізації особистісно орієнтованого підходу в трудовому навчанні. Для того, щоб грамотно керувати навчально-творчою художньо-конструкторською діяльністю учнів, вчителів необхідно бути компетентним у ній. Початок розвитку художньо-конструкторської компетентності закладається під час професійної підготовки майбутнього вчителя у педагогічному ВНЗ. Тому важливою є розробка спеціальних технологій, методик навчання, які

б забезпечили формування високого рівня готовності майбутнього вчителя праці до навчання учнів художнього конструювання і підвищили ефективність його художньо-конструкторської підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що проблема художньо-конструкторської підготовки майбутнього вчителя трудового навчання нечасто потрапляє в поле зору науковців. Серед вітчизняних дослідників нею займаються О.І. Гедвіло, О.Г. Гервас, Н.П. Знамеровська, В.К. Сидоренко, В.П. Тименко, деякі напрацювання мають російські колеги – Ф.Ф. Бандуристий, С.І. Карнаухов, О.В. Нікітіна, С.Ю. Широкова. Окремі аспекти художньо-естетичної підготовки вчителя трудового навчання розкриваються в